

Problematyka kobieca w prasie lokalnej

Na podstawie analizy zawartości treści czasopism lokalnych można wskazać, iż problematyka kobieca obejmowała dwa nurty. Pierwszy z nich przedstawiał historyczny i współczesny wizerunek kobiety, a drugi poruszał kwestie kobiece na tle zjawisk i wydarzeń politycznych, ekonomicznych i społecznych. W rezultacie można postawić kilka pytań badawczych:

- czy interesowały się kobiety i o czym chciały czytać?
- czy mamy do czynienia z seksizmem na łamach prasy lokalnej?
- czy autorami publikacji z zakresu tematyki kobiecej są częściej kobiety czy mężczyźni?
- czy istnieje zastrzeżony podział stanowisk i kompetencji dla kobiet w działalności wydawniczo-prasowej tytułów lokalnych?
- czy pełnienie naczelnych funkcji przez kobiety w prasie lokalnej ma wpływ na ilościowy i jakościowy zakres problematyki kobiecej?

Badania dotyczące prezentowanej tematyki mają charakter pilotażowy. W szerszym kontekście badań można byłoby odpowiedzieć również na pytania – czy w prasie lokalnej wykorzystuje się wizerunek kobiety w reklamie z taką samą intensywnością, jak w tytułach regionalnych i ogólnopolskich o charakterze informacyjnym? I jak kształtuje się obraz kobiety w prasie lokalnej w porównaniu do innych tytułów o zasięgu regionalnym i ogólnopolskim. Taka specyfikacja problemu określiłaby w omawianym kontekście rolę prasy lokalnej na tle innych czasopism ogólnopolskich i regionalnych. Analiza sfery kobiecej w prasie lokalnej objęła 7% egzemplarzy wszystkich 54 tytułów lokalnych południowo-zachodniej Wielkopolski w latach 1998–2001. Poddano zatem analizie 378 egzemplarzy tytułów lokalnych, w tym sublokalnych (z 5404 egz.). Okres ten był niezwykle ważny dla istnienia czasopism lokalnych. W analizowanym przedziale czasu zmiana uległa definicja prasy lokalnej i sublokalnej w związku z trójstopniową reformą administracji (powstanie w 1999 r. powiatów – a zatem i prasy powiatowej oraz kreacja nowych województw)¹. Sądząc po ilości tytułów na ówczesnym rynku wydawniczym, wydaje się, że była to druga fala narodzin prasy. Dla przypomnienia, pierwsza miała miejsce w latach 1992–1994 i była związana ze zmianami prawnymi funkcjonowania tytułów². W 1999 roku, a w zasadzie już w związku z kampanią samorządową w 1998 r. – pojawiły się nowe tematy odnośnie problemu administracji samorządowej. Działania w obliczu zmian łączyły kobiety i mężczyzn w wielu inicjatywach (np. komentarze dotyczące reformy służby zdrowia i powstania kas chorych, apele o restytucję powiatu wschowskiego). Drugie dziesięciolecie szybko jednak zweryfikowało pod względem ekonomicznym rynek prasy lokalnej. Już w 2002 roku kilka czasopism zostało zamkniętych,

---

¹ Szerzej: E. Jurga, *Prasa lokalna Ziemi Leszczyńskiej*, w: *Media i dziennikarstwo na przełomie stuleci. Wybrane zagadnienia*, pod. red. W. Cisaka, Poznań 2004, s. 77–80.

² E. Jurga, *Prasa lokalna Ziemi Kościańskiej*, w: *Prasa dawna i współczesna*, pod red. B. Kosmanowej, część druga, Poznań 2001, s. 19.

a większość z tytułów ukazujących się na rynku południowo-zachodniej Wielkopolski zmieniła swoją częstotliwość, najczęściej z miesięczników na dwumiesięczniki, które w wielu przypadkach po 2005 roku zaczęły ukazywać się nieregularnie. W istocie z 54 pism ukazujących się w 1998 roku, tylko 34 dotrwały do końca 2010 roku. Zarówno w latach 1989–1991, na co wskazują badania przeprowadzone przez R. Kowalczyka³, tak i w latach 1998–2001 – co przedstawia niniejsze opracowanie, częściej problematyka kobieca występowała w tygodnikach, aniżeli w miesięcznikach czy kwartalnikach. Preferowanymi gatunkami dziennikarskimi są gatunki o dominancie informacyjnej (najczęściej – wzmianka jako informacja o pojedynczym fakcie, notatka jako informacja poszerzona, wiadomość prasowa jako informacja pełna, sylwetka prasowa, wywiad, reportaż informacyjny), które stanowią blisko 90% wszystkich wypowiedzi dziennikarskich⁴. Pozostałe formy mają znamiona publicystyki, a jest to zazwyczaj reportaż publicystyczny, artykuł publicystyczny i felieton oraz rzadziej – komentarz prasowy bądź esej. Niewielki procent (ok. 3%) stanowią także wypowiedzi niedziennikarskie (reklamy, ogłoszenia, rebusy, krzyżówki, listy do redakcji, karykatury, samostne zdjęcia, poezja, opowiadania, statystyki), w których można znaleźć kwestie kobiece. Najczęściej kobietę przedstawiano jako – matkę, gospodynię domową, długowieczną, doświadczoną przez los, pracującą zawodowo, na kierowniczym stanowisku, przedsiębiorczą, udzielającą się społecznie i politycznie (zaangażowaną), artystkę, wysportowaną, dbającą o swoje zdrowie, urodę i ideał kobiecego piękna, mającą pasję, ale też postępującą wbrew prawu, co jeszcze niedawno było przypisane tylko mężczyznom.

Kobieta w roli matki nie tylko pojawiała się na łamach prasy lokalnej w związku ze swoim majowym świętem. Redaktor Jerzy Zielonka o mieszkance Kościana – Marii Korpikiewicz (1913–1989) napisał w „Wiadomościach Kościańskich” – *Pani Maria zmarła 11 lat temu, a córka nieprzerwanie wspomina przeżycia i podróże, jakby nam chciała powiedzieć, że właśnie Matka jest podstawowym dobrem*⁵. Jednak w zdecydowanej większości artykuły nawiązywały do **kobiet w roli gospodyni domowej**, serwując im gotowy produkt potrzebny do należytego zajmowania się domem. To głównie dla tej grupy odbiorców „ABC – Dziennik Informacyjny” poświęcił dwustronicowy dział „Świat Bab”⁶ czy tygodnik „Panorama Leszczyńska” – „Nie tylko dla Pań”⁷. Tam publikowane były m.in. „słowniczek pani domu” (wiesz, co kupujesz), szeroko rozumiane poradnictwo, przepisy kulinarne, lekka lektura (ciekawostki, plotki) oraz krótkie wypowiedzi, w postaci listów czytelniczek, dzielących się ze swoimi problemami, a pozwalające czytelniczce na moment oderwać się od obowiązków domowych. Można też sądzić, że dla tej grupy również „Kurier Przemęcki” zamieszcza rubrykę „Kuchnia polska”, redagowaną przez kuchmistrza Bożenę Toberską Nitschke, która co ciekawe, jako również kobieta przedsiębiorcza, podaje na koniec dwa numery swoich telefonów – komórkowy i stacjonarny⁸. Dużym zainteresowaniem prasy lokalnej cieszy się także **kobieta długowieczna** (nigdy mężczyzna). Stanisław Jędraś na łamach „Zeszytów Osieckich” napisał o stuletniej mieszkance Świerczyny – [...] *dobra, pracowita i przedsiębiorcza gospodyni. Wychowała sześcioro dzieci. Doczekała się szesnastu wnuków, trzydziestu jeden pra-*

³ R. Kowalczyk, *Obraz kobiety w prasie lokalnej na progu transformacji systemowej Polski w latach 1989–1991, w: Między historią, politologią a medjoznawstwem. Wybór problemów*, pod red. T. Wallasa, Poznań 2010, s. 157–158.

⁴ Szerzej, M. Wojtak, *Gatunki prasowe*, Lublin 2004.

⁵ J. Zielonka, *Mama Honoratki*, „Wiadomości Kościańskie”, nr 6 (140), czerwiec 2000, s. 16.

⁶ „ABC – Dziennik Informacyjny”, nr 57 (1192), 21.07–24.07.2000, s. 14–15.

⁷ „Panorama Leszczyńska”, nr 23 (1113), 7.06–12.06.2001, s. 12.

⁸ „Kurier Przemęcki” 2001, nr 6–7, (124, 125), s. 19.

wnuików oraz 3 praprawnuków. *Stulecie Agnieszki Drzewieckiej było świętem całej wsi [...] – odpawiono mszę w intencji jubilatki i złożono życzenia jubilatce w świetlicy wiejskiej*⁹. W badanym okresie czasu coraz śmielej pojawiał się temat **kobiety doświadczonej przez los**. W „Gazecie Rawickiej” omówiony został problem konfliktu w rodzinie, w związku z dominacją jednej płci. Andrzej Kempa, psycholog kliniczny stwierdza: *Ostatecznie prawdopodobieństwo, iż kobieta zostanie ofiarą przemocy ze strony mężczyzny jest większe, niż prawdopodobieństwo agresji ze strony kobiety. Stosowanie przemocy przez kobietę, częściej ma charakter desperacki, niż instrumentalny. Kobieta często, jako osoba gorzej zarabiająca, jest finansowo uzależniona od mężczyzny i z tych względów musi się często godzić na związek z mężczyzną [...]*¹⁰. Problem kobiety doświadczonej przez los najczęściej ukazują kroniki kryminalne. Pokrzywdzonymi stają się też kilkuletnie dziewczęta. Przykładem może być artykuł zamieszczony w „Ziemi Wschowskiej” podkreślający stratę matki, cyt. *Od Świąt Bożego Narodzenia we Wschowie, aż huczy o bezsensownej i niepotrzebnej śmierci 34-letniej mieszkanki naszego miasta Barbary Kasperskiej. Basia zmarła 23 grudnia w leszczyńskim szpitalu, w którym pracowała 13 lat (w Zakładzie Radiologii). [...] błąd w sztuce lekarskiej. Barbara osierociła dwie małe córeczki, którym trudno będzie wytłumaczyć, dlaczego ich mamusi nie ma, że nigdy jej nie zobaczą, że nie weźmie ich na kolana i nie przytuli [...]*¹¹.

Prasa lokalna również nie zapomina o **kobietach pracujących zawodowo**. W „Słowie Ziemi Wschowskiej” zamieszczono reportaż poświęcony rodzinie, której sytuacja finansowa pogorszyła się wraz z likwidacją PGR-u w Tylewicach. Autorka publikacji Danuta Janeba podkreśla zmianę roli społecznej kobiety – [...] *dawniej pracował tylko pan Krzysztof, ale dziś jego żona zmuszona jest wrócić do pracy po urlopie wychowawczym*¹². Zdecydowana większość publikacji prezentuje sylwetki zawodowek – pedagogów, instruktorów, lekarzy oraz pełniących istotne funkcje w administracji publicznej¹³. Kobiety te stanowią również tło wielu wydarzeń lokalnych. Ich nazwiska pojawiają się przy okazji wielu relacji prasowych¹⁴. Na uwagę zasługuje również **kobieta na kierowniczym stanowisku oraz kobieta przedsiębiorca**. W pierwszym przypadku – przewodnicząca Rady Miejskiej w Śmiglu Urszula Ranke, w wywiadzie dla „Witryny Śmigiełskiej” powiedziała: *Spółceństwo winno wiedzieć [...] nie byłam informowana i zapraszana kiedy odbywa się posiedzenie Zarządu. [...] nie miałam możliwości zaznajomienia się z protokołami z posiedzeń Zarządu. Od niedawna Zarząd raczył powiadamiać mnie po terminie posiedzenia o terminie jego posiedze-*

⁹ S. Jędraś, *100-letnia mieszkanka Świerczyny*, „Zeszyty Osieckie” 1999, nr 1, s. 32.

¹⁰ A. Kempa, *Konflikty w rodzinie*, „Gazeta Rawicka”, nr 8, sierpień 2001, s. 17–18.

¹¹ T. Mikołajczak, *Pomyłka czy przeznaczenie?*, „Ziemia Wschowska”, nr 1 (18), 10 stycznia 2001, s. 1.

¹² D. Janeba, *Krajobraz po likwidacji*, „Słowo Ziemi Wschowskiej” 1998, nr 3, s. 13.

¹³ E. Olender, *Z dziejów wsi i rezydencji w leszczyńskim*, „Merkuriusz Leszczyński” 1999, nr 2 (9), s. 43; E. Przybyłek, *Anna tysiąca pięćset dni*, „Elita”, nr 1 (1), listopad 1998, s. 16–17; E. Przybyłek, *Barbara Tłalka – dyrektor Domu Dziecka we Wschowie*, „Elita”, nr 1 (1), listopad 1998, s. 20–21; E. Przybyłek, „*Żelazna lady*”, „Elita”, nr 2 (4), luty 1999, s. 16–17; *Kadry – sylwetka*, „Życie Rawicza”, nr 37 (39), 14.09.2001, s. 2; *Wywiad z Dorotą Gochą-Chmielewską*, „Gazeta Górowska”, nr 13, 17 lipca 2000, s. 12; *Laureaci nagród WK '98*, „Wiadomości Kościańskie”, nr 1 (123), styczeń 1999, s. 1; *Powrót do starej Ojczyzny*, „Wiadomości Kościańskie”, nr 10 (120), grudzień 1998, s. 4.

¹⁴ R. Biberstajn, *Wśród piasków Tanzanii*, „Wiadomości Kościańskie”, nr 7–8, lipiec–sierpień 1998, s. 58; J. Jalkiewicz, *Europa, europa*, „Witryna Śmigiełska”, nr 8 (233), wrzesień 2001, s. 3; A. Podsiadły, *Nie zmieniamy znaku firmowego SLD*, „Merkuriusz Leszczyński” 1999, nr 2 (9), s. 9; *Czy depresję można lekceważyć?*, „Gazeta Górowska”, nr 15, 10.10.2001, s. 5; *Dzień Babci i Dziadka*, „Słowo Ziemi Wschowskiej” 1998, nr 3, s. 8; „Kurier Lokalny”, nr 14, 14 lipca 2000, s. 3–5; *Sukces dzieci z Domu Dziecka*, „Słowo Ziemi Wschowskiej” 2001, nr 11 (49), s. 6; *Żydzki w Kobylinie*, „Kobylin. Pismo Samorządu Miasta i Gminy”, listopad–grudzień 1998, s. 9; *Promocja kobiet w życiu publicznym*, „Życie Rawicza”, nr 37 (39), 14.09.2001, s. 11; *Podziękowania*, „Pakosław i okolice”, nr 42–43, lipiec–sierpień 1999, s. 9.

nia i jego tematyce [...]”¹⁵. Jest to niewątpliwie przykład na zjawisko tokenizmu. W drugim przypadku – postać zaradnej kobiety reprezentuje (starsza pani) Halina Walenciak, sołtys Piechanina, łącząca cechy kobiety spełnionej zawodowo i pani domu, która w środowisko lokalne wprowadziła tzw. kobiecy dryg. Wypowiadała się na łamach „Gazety Kościańskiej”, cyt. [...] *Dbam o porządek. Piechanin jest pierwszą wsią, która miała pojemniki na śmieci [...]. Kobieta w domu ma zawsze coś do zrobienia, w wolnych chwilach lubi poczytać książki, szczególnie o tematyce przyrodowej*. W innym fragmencie, w „Gazecie Kościańskiej”, możemy się dowiedzieć, że pani sołtys wspólnie z mężem rozwiązuje krzyżówki i ogląda telewizję. *Ciągle jest chłonna wiedzy i nowości technicznych, bo to ułatwia życie [...]*. Na koniec Halina Walenciak stwierdza – [...] *przede mną i całą wsią jest organizacja dorocznego letniego festynu*¹⁶.

Na łamach prasy również pojawia się **kobieta udzielająca się społecznie i politycznie (zaangażowana)**. W związku z tym – w „Panoramie Leszczyńskiej”, w artykule *Pielęgniarki chcą podwyżek można przeczytać [...] pensje pielęgniarek i innych pracowników szpitali urągają naszej godności – twierdzi Jadwiga Skowrońska, przewodnicząca Ogólnopolskiego Związku Pielęgniarek*¹⁷. Natomiast w „Przyjacielu Ludu” zamieszczono artykuł o żonach Józefa Wybickiego (Kunegundzie Drwęskiej i Esterze Wierusz-Kowalskiej) oraz żonach Jana Henryka Dąbrowskiego (Gustawie Małgorzacie Henryce von Racker zwanej jako Lili i Barbarze Chłapowskiej). Autor publikacji Czesław Skonka napisał – [...] *dłaczego pamiętamy o wybitnych Polakach, a zapominamy o bardzo zasłużonych dla nich i dla Polski kobietach – bohaterkach?*, a w innym miejscu o Barbarze Chłapowskiej – [...] *uznawano ją za kobietę nieprzeciętną, o wyjątkowej odwadze oraz o wybitnych cechach charakteru i umysłu. [...] zasługuje ona na to by w sposób twórczy uwieńczyć jej pamięć, choćby nakręceniem pełnometrażowego filmu*¹⁸. Warto też zwrócić uwagę na publikację samoistnych zdjęć. Bez publikacji komentarza zamieszczono w „Głosie Lipna” zdjęcie przedstawiające w zdecydowanej większości uczestniczki „seminarium europejskiego” w Wilkowicach (na 10 kobiet jeden mężczyzna)¹⁹. Z kolei zdjęcie kobiety i mężczyzny trzymających transparent zatytułowany – *Panie Buzek powiat Wschowa albo wózek towarzyszyło publikacji pt. Mamy upragniony powiat wschowski*²⁰. Nie można też zapomnieć o prężnie działającej od 2000 roku w Lesznie – elitarnej organizacji kobiecej – Lion’s Club²¹. Głównym celem leszczyńskich Lwic jest działalność charytatywna na rzecz osób najbardziej potrzebujących. A na poziomie gmin funkcjonują Koła Gospodyń Wiejskich, które bardzo często goszczą na łamach prasy²². Podkreśla się, że – *w praktyce wszystkie uroczystości wiejskie, takie jak Dzień Matki, Dzień Kobiet, Dzień Seniora, dożynki, odbiór wodociągów i instalacji gazowej, nie odbywają się bez udziału członkiń. Koła prowadzą również wypożyczalnię sprzętu gospodarstwa domowego. Niektóre z nich prowadzą zespoły artystyczne*²³. Na koniec w omawianej kategorii, warto wspomnieć o wyni-

¹⁵ H. Zbierski, *Rozmowa z Przewodniczącą RM Śmigła*, „Witryna Śmigiejska”, nr 13, 9.07.1998, s. 4–5.

¹⁶ *Przebojowa sołtysowa*, „Gazeta Kościańska”, nr 18 (62), 2 maj 2000, s. 20.

¹⁷ „Panorama Leszczyńska”, nr 23 (1113), 7.04.–12.04.2001, s. 4.

¹⁸ Cz. Skonka, *Żony twórców Mazurka Dąbrowskiego*, „Przyjaciel Ludu”, z. V–VI, Leszno 1998, s. 4.

¹⁹ „Głos Lipna”, nr 2, maj 2001, s. 1.

²⁰ J. Frąckowiak, *Mamy upragniony powiat wschowski*, „Słowo Ziemi Wschowskiej”, nr 11 (149), 8 czerwca 2001, s. 3.

²¹ <http://www.lc.leszno.pl>.

²² E. Przybyłek, *To już 50 lat*, „Elita”, nr 2 (4), luty 1999, s. 5; *Jubileusz kobiet*, „Słowo Ziemi Wschowskiej” 1999, nr 1, s. 3; *Okrągłe 30 lat*, „Kurier Lokalny”, nr 14, 14 lipca 2000, s. 13–14; I. Michalewicz, *35 lat Kola Gospodyń Wiejskich*, „Nasze Jutro”, nr 103, grudzień 1998, s. 13.

²³ B. Trynka, *Historyczny Zjazd Kolek Rolniczych*, „Kobylin. Pismo Samorządu Miasta i Gminy”, styczeń 1999, s. 15–16.

kach wyborów samorządowych i uczestnictwie w nich kobiet jako reprezentantek powiatów i gmin²⁴. Okazuje się, że im mniejsza gmina tym udział kobiet też jest niewielki, np. „Nowiny Niechlowskie” wskazują, iż w wyniku wyborów samorządowych z 1998 r., na 18 radnych Rady Gminy Niechlów przypadła 1 kobieta²⁵.

Swoje stałe miejsce w tytułach lokalnych ma również **kobieta w roli artystki**. „Wschowskie Wiadomości” na swojej ostatniej stronie prezentują sylwetkę Krystyny Grys, leszczyńskiej poetki, autorki m.in. *Fraszek spod paszek*²⁶. Pani ta będąca już w kwiecie wieku m.in. w swoich fraszkach udziela rad młodszyim kobietom, np. *nie pomoże modny ciuszek, kiedy dziewczę to kopciuszek*²⁷. Z kolei jeden z artykułów „Rydzyń Tu i Teraz” przedstawiał VI Środowiskowy Przegląd Twórczości Plastycznej, podczas którego dokonano rozdziału twórczości na przymiot męski i żeński, a zatem [...] *mężczyźni zostali nagrodzeni w dziedzinie malarstwa, a kobiety w dziedzinie haftu*²⁸. Przeważająca ilość artykułów dotyczących omawianej dziedziny obejmuje występy zespołów folklorystycznych i zespołów wokalo-instrumentalnych, w których uczestniczy cały przekrój wiekowy kobiet²⁹. Poza tym są też satyrycy wśród kobiet, szczególnie na poziomie małych gmin (np. w „Naszym Jutrze” – tzw. dyżurnym satyrykiem jest Zofia Dragan)³⁰. Oprócz wspomnianej kategorii dziennikarze również często opisują **kobiety dbające o swoje zdrowie, urodę** oraz podkreślają **ideał kobiecego piękna**. W „Wiadomościach Jutrosińskich” można było przeczytać wyznanie wegetarianki [...] *Jestem wdzięczna redakcji „WJ”, że stworzyła mi tę wysmienitą okazję do zapoznania Was Czytelników ze sprawami, które są mi bliskie, z wartościami, które wyznaczają mi drogę życiową, nadają jej sens i są źródłem siły, satysfakcji i radości [...]*³¹. Temat zdrowia kobiet jest również często poruszany, co nowinki na temat mody czy porady kosmetyczne i fryzjerskie³². Dwa tematy zdrowotne szczególnie cieszą się zainteresowaniem – kwestia depresji i badania mammograficzne piersi³³. Płeć piękną, choć już nie młodą przedstawia zdjęcie w „Głosie Lipna”, utrwalające pożegnanie wójta Gminy Lipno – Juliana Pazoły, który w otoczeniu czterech pań przyjmuje podziękowania³⁴. Piękne kobiety prezentowane też są co roku

²⁴ E. Przybyłek, *Wyniki wyborów samorządowych (Głogów, Leszno, Sława, Szlichtyngowa, Wijewo, Wschowa), „Elita”, nr 1 (1), listopad 1998, s. 6; Wyniki wyborów samorządowych 1998, „Kobylin. Pismo Samorządu Miasta i Gminy”, listopad–grudzień 1998, s. 16–19.*

²⁵ „Nowiny Niechlowskie”, grudzień 1998, s. 5.

²⁶ M. Dudka, *Krystyna Grys, poetka naszych czasów*, „Wschowskie Wiadomości”, nr 17 (19), 18 grudnia 2000, s. 12.

²⁷ K. Grys, *Fraszki spod paszki*, „Wschowskie Wiadomości”, nr 16 (18), 30 listopada 2000, s. 8.

²⁸ *Święto plastyków*, „Rydzyń Tu i Teraz”, nr 3 (34), czerwiec–lipiec 1998, s. 9.

²⁹ G. Konopczyński, *Śpiewali dla milionów*, „Panorama Leszczyńska”, 7.06–12.06.2001, s. 26; *Pod Dębami na ludowo*, „Gazeta Rawicka”, nr 8, sierpień 2001, s. 9; *Festiwal kultury holenderskiej. Kultura jakiej nie znaleźmy*, „Wiadomości Miejskogóreckie”, nr 3, 4 (54, 55), maj–czerwiec, lipiec–sierpień 2001, s. 2–4; *Pracowite wakacje Moraczewian*, „Rydzyń Tu i Teraz”, nr 3 (34), czerwiec–lipiec 1998, s. 9; *XXVI Święto Pieśni i Muzyki. Kulturowanie tradycji ruchu amatorskiego*, „Wiadomości Miejskogóreckie”, op. cit., s. 5; *Koncert przed Papiężem*, „Nasze Jutro”, luty 1998, s. 28; *Muzyczne trio*, „Kobylin. Pismo Samorządu Miasta i Gminy”, listopad–grudzień 1998, s. 22.

³⁰ „Nasze Jutro”, styczeń 1999, s. 39.

³¹ E. Olsza, *Być wegetarianką*, „Wiadomości Jutrosińskie” 1999, nr 71, s. 6.

³² I. Radwan, *Czy zima urodzie sprzyja?*, „Merkuriusz Leszczyński” 1999, nr 2 (9), s. 55; I. Radwan, *Kolorowy zawrót głowy*, „Merkuriusz Leszczyński”, nr 3–4, marzec–kwiecień 2000, s. 49; E. Małykiwicz, *Problem na głowie*, „Wiadomości Kościańskie”, nr 12 (122), grudzień 1998, s. 66; *Kosmetyczka radzi*, „Kurier Lokalny” 2001, nr 18 (251), s. 7; *Nowe oferty gabinetu „Ewa”*, „Gazeta Wschowska” 1998, nr 10 (47), s. 6.

³³ S. Świtalska, *To nie igraszki to roki!*, „Gazeta Gostyńska”, nr 14, 14 lipca 2000, s. 4; *Czy depresję można lekceważyć*, „Gazeta Górowska”, nr 15 (91), 10 października 2001, s. 5.

³⁴ „Głos Lipna” 2001, nr 2, s. 11.

w związku, z wyborami regionalnymi Miss Nastolatek czy Miss Polonii³⁵. Coraz częściej też w tytułach lokalnych prezentowana jest **kobieta i jej pasje**. Prasa lokalna donosiła, iż [...] z trzema medalami wrócili zawodniczki Polonii Leszno z Tarnowa, gdzie rozgrywane były historyczne – I Młodzieżowe Mistrzostwa Polski Kobiet w Boksie³⁶. Natomiast w innym artykule można było przeczytać [...] *W strzelaniu królewskim I miejsce zajęła Irena Chomska uzyskując tytuł Królowej 1998 Roku. Pierwszą Damą została Urszula Cieśla, a Drugą Damą Janina Bereszyńska. [...] Zorganizowały też imprezę na Dzień Dziecka [...]*³⁷. Kobiety również uprawiają zapasy, jak podaje „Kobylin. Pismo Samorządu Miasta i Gminy”, cyt. *jest to dyscyplina niewątpliwie dynamiczna, efektowna, widowiskowa i posiadająca duże walory estetyczne, niespotykane w zapasach męskich*³⁸. Dużym zainteresowaniem w gminach cieszą się również zawody Ochotniczych Straży Pożarnych, w których biorą udział zastępy kobiece (dwie kategorie wiekowe – 12–15 lat i 16–18 lat)³⁹. Kobiety na łamach prasy bardzo chętnie wypowiadają się na temat swoich zainteresowań, wśród których wymienić można podróże, grę na instrumentach czy też kolekcjonowanie książek na określony temat⁴⁰. Niektóre z nich działają w stowarzyszeniach, inne – upubliczniają swój dorobek, np. tworząc tak jak Urszula Dominiak – Galerię Sztuki Afrykańskiej⁴¹. Natomiast rzadko z racji występów, aczkolwiek zawsze z większym ładunkiem emocjonalnym w porównaniu do artykułów, których negatywnymi bohaterami są mężczyźni – opisywana jest **kobieta postępująca wbrew prawu**. Najczęściej płeć piękna przywłaszcza sobie różne mienie. W związku z czym – „Kurier Lokalny” zamieścił notatkę, iż 35-letnia Ewa J., mieszkanka Kościana ukradła czeki pewnej kuracjusze Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Kościanie⁴². Poza tym kobiety opisuje się imieniem i inicjałem nazwiska jako pewną ciekawostkę, iż zabronionego czynu dokonała właśnie kobieta. Zwykle jednak kroniki kryminalne, jak można się domyśleć – w przypadku mężczyzn – nie zamieszczają personaliów (np. w gminie X, 13 w piątek dokonano rozboju, ujęto pod wpływem alkoholu). Wyjątek stanowią przestępstwa społecznie piętnowane (np. gwałt, pobicie ze skutkiem śmiertelnym, zabójstwo, nieudzielenie pomocy osobie poszkodowanej, defraudacja, korupcja) i wtedy inicjały imienia i nazwiska są podane do publicznej wiadomości.

Stawiając hipotezę, że prasa lokalna spełnia oczekiwania swoich odbiorców, to czytelniczki prawdopodobnie interesowała szeroko rozumiana kwestia kobieca. Na przełomie lat 2001/2002 dokonano w Wielkopolsce badań czytelnictwa prasy lokalnej⁴³. Na podstawie których należy stwierdzić, że typowe pismo lokalne ma wyrównane proporcje czytelnictwa w grupach kobiet i mężczyzn, choć nieco więcej czytelników jest wśród pań (kobiety – 68% zakreślało pozycję „czytam” i 32% – „nie czytam”; mężczyźni: 63% – „czytam” i 37% – „nie czytam”).

³⁵ *Wybory Miss Miasta i Gminy Kobylińska*, „Kobylin. Pismo Samorządu Miasta i Gminy”, listopad–grudzień 1998, s. 13.

³⁶ „Panorama Leszczyńska”, nr 23 (1113), 7.04–12.04.2001, s. 31.

³⁷ *Z życia Kobiecego Towarzystwa Strzeleckiego*, „Witryna Śmigiełska”, nr 13, 09.07.1998, s. 11.

³⁸ J. Lindner, *Zapasy kobiece*, „Kobylin. Pismo Samorządu Miasta i Gminy”, listopad–grudzień 1998, s. 30.

³⁹ *Strażacy na sportowo*, „Wiadomości Miejskogóreckie”, nr 3/4 (54/55), maj–czerwiec/lipiec–sierpień 2001, s. 6.

⁴⁰ E. Przybyłek, *To moja pasja i radość*, „Gazeta Wschowska” 1998, nr 10 (47), s. 12; M. Śliwka, *Kubistyczne dziwactwa*, „Wiadomości Kościańskie”, nr 1 (123), styczeń 1999, s. 47; *Artyści tworzą też nocą*, „Wiadomości Kościańskie”, nr 6 (116), czerwiec 1998, s. 19.

⁴¹ A. Andrejów, *W rytmie afrykańskich tam-tamów*, „Elita”, nr 1 (1), listopad 1998, s. 8.

⁴² *Ukradła czeki*, „Kurier Lokalny”, nr 14 (171), 3 lipca 1998, s. 2.

⁴³ <http://www.lokalnebadania.com/wp-content/uploads/2010/02/prasa-lokalna-i-regionalna-jako-element-spolecznosci-obywatelskiego>.

Na łamach prasy południowo-zachodniej Wielkopolski panie interesowały się sytuacją społeczną i prawną nie tylko Polek, ale także kobiet innych narodowości (artykuły o tematyce podróźniczej). Istotne są też próby kształtowania postawy obywatelskiej. Zachęcano czytelniczki (inicjatywa kobiet) do większej aktywności w życiu publicznym, pokazując prostą zależność, że im większy jest ich udział w życiu politycznym (np. głosowanie w wyborach) tym większą mają szansę na poprawę sytuacji społecznej, prawnej i ekonomicznej kobiet w środowisku lokalnym. Poza tym edukacja dziewcząt oraz przygotowanie ich do pracy zawodowej były ważnymi zagadnieniami społecznymi. Podobnie jak w przypadku pracy zawodowej kobiet. Częściej na ten temat na łamach prasy wypowiadały się kobiety i to nie tylko dziennikarki. Sprawy kobiece pojawiały się również w kontekście różnych organizacji (Klub Seniora, Polski Czerwonon Krzyż, Koło Gospodyń Wiejskich) i instytucji samorządowych (wypowiadały się bibliotekarki, nauczycielki, reprezentantki urzędów, radne i posłanki). Przedstawicielki różnych organizacji czy instytucji swoją obecnością podkreślały wspólny interes kobiet. Różnice światopoglądowe, dostrzegalne również w wielu sondach, których bohaterkami były kobiety, dotyczyły niezmiennie zagadnień taki jak – antykoncepcja, aborcja, rozwody czy też zasadność pracy zawodowej kobiet po urodzeniu dziecka. Głos w sprawie kobiet zabierali również panowie, najczęściej – policjanci, rzecznik konsumentów, psycholog, co daje wrażenie, że z kobietami łączą się pewne problemy.

Problematyka kobieca związana z życiem gospodarczym występowała w kontekście bezrobocia i podejmowanych przez redakcję prób ukazania czytelnikom sposobów radzenia sobie z jego skutkami. W związku z tym podejmowano temat różnych zajęć dla kobiet (np. podnoszenie kwalifikacji zawodowych poprzez uczestnictwo w kursach komputerowych bądź opiekowanie się dziećmi i osobami starszymi czy też w charakterze gospodyni domowej). Kobietom seniorkom proponowano zdobywanie wiedzy na Uniwersytecie Trzeciego Wieku (w Kościanie i we Wschowie).

Na łamach prasy lokalnej zamieszczano też przepisy kulinarne, z tym że częściej zamieszczano je w tytułach sublokalnych, niż lokalnych. Z kolei w prasie lokalnej często zamieszczano tabele z cenami artykułów spożywczych, dostępnych na tzw. „zielonych rynkach” i w sklepach poszczególnych miast i gmin. Istotną rolę jako pewna ciekawostka, czyli coś zaskakująco interesującego w kontekście spraw niewieścich – pełniły działy, rubryki czy tzw. kąciki związane z poradami praktycznymi, dotyczącymi wszystkich aspektów gospodarstwa domowego i życia codziennego. Takie informacje przekazywane w formie porad i wskazówek stanowiły bogate źródło wiedzy użytecznej, dzięki której kobiety mogły w sposób bardziej efektywny wywiązać się z roli pani domu czy gospodyni wiejskiej.

Poza tym kobiety udowodniły, że nie tylko mogą pracować w zawodach uznawanych za typowo męskie (policjant, strażnik miejski, kierowca TIR-a), łączyć pracę zawodową z rolą żony i matki, ale również odnosić sukcesy w innych dziedzinach życia (np. w dziedzinie sztuki). Coraz częściej też wzorem staje się kobieta wysportowana, silna charakterem, która będzie lepiej znosić przeciwności losu. Stąd też pojawiły się informacje na temat racjonalnego odżywiania oraz zdrowego stylu życia. Niezależnie od kobiecych poglądów na życie, z analizy treści wynika, że dla kobiet bardzo istotne są zagadnienia mody i pielęgnacji urody.

Autorami publikacji z zakresu tematyki kobiecej, a w zasadzie spraw społecznych były w większości kobiety (dziennikarki – Irena Anna Bajserowicz, Karolina Bodzińska, Izabela Domaszewska, Hanna Hejduk, Lila Gabryelów, Barbara Głowinkowska, Agnieszka Gnat, Marta Krzyżanowska, Krystyna Konieczna, Magdalena Lorek, Ewa Noga-Mazurek, Irena Michalewicz, Angelika Pietrowiak, Elżbieta Przybyłek, Bożena Przybylak, Beata Pona, Beata Sikora, Elżbieta Szpecht-Rutecka, Krystyna Szumna, Halina Siecińska, Aneta

Włodarczak)⁴⁴. Pełnienie funkcji redaktor naczelnej przez kobiety w 17 redakcjach lokalnych nie miało większego wpływu na ilość czy jakość informacji o charakterze kobiecym. Wpływ struktury redakcyjnej, w której generalnie nie ma rezerwowanych stanowisk dla kobiet (gdyż podział stanowisk w prasie lokalnej jest nieostry lub nie występuje) też nie miał większego wpływu na kobiece punkty widzenia. Aczkolwiek dla przypomnienia, kobiety – dziennikarze częściej niż mężczyźni zajmują się tematami z zakresu problematyki społecznej i wszelakiego rodzaju poradnictwa.

Warto też powiedzieć kilka słów o seksizmie na łamach prasy lokalnej, który w dużej mierze ma wydział tradycyjny, czyli nawiązuje do niskiej oceny kobiet i podkreśla podział ról płciowych. Elementy seksizmu można znaleźć częściej w publikacjach niedziennikarskich (samoistne zdjęcia⁴⁵, anegdoty o kobietach) niż wiadomościach dziennikarskich. Dyskryminacja kobiet przybiera różne formy⁴⁶. W prasie lokalnej występuje jako tzw. *rażąca niesprawiedliwość* (artykuły opisujące przemoc domową wobec kobiet czy pozbawienie życia kobiet), subtelna dyskryminacja (np. żarty o kobietach w rubryce *Zwierzyniec Panoramy Leszczyńskiej*) oraz ukryta dyskryminacja (np. *tokenizm*⁴⁷, który dotyka kobiety sprawujące eksponowane stanowiska – w tle pojawia się nieufność i wrogość – wspomniany przykład Urszuli Ranke).

Mimo wielu podobieństw, czasopisma lokalne różniły się od siebie nie tyle podejściem do pewnej tematyki, co częstotliwością jej podejmowania. Najbardziej kobiecymi pismami lokalnymi w południowo-zachodniej Wielkopolsce były te najbardziej nośne (duży zasięg i nakład, na stałe wpisane w krajobraz medialny, redaktorami naczelnymi są mężczyźni), a przy tym różnorodne tematycznie – „Dziennik Informacyjny ABC” (m.in. dział *Świat Bab*), tygodnik „Panorama Leszczyńska” (m.in. dział *Nie tylko dla Pań*) i miesięcznik „Wiadomości Kosciańskie” (m.in. rubryka *Twarze z fotografii*). Na ich łamach znajdzie coś dla siebie koneser stereotypów damsko-męskich, a także poszukujący kobiet i mężczyzn wychodzących poza standardowe ramy przypisane im w ramach płci. Konstatując, jak niedawno doniosła „Panorama Leszczyńska” – dobrym wychowawcą przedszkolnym może być również mężczyzna, choć ten jak podaje prasa, w pierwszym kontakcie spotyka się z dużą podejrzliwością⁴⁸.

Publikacje zawierające kwestie kobiece stanowią źródło wiedzy nie tylko o życiu, aspiracjach i zainteresowaniach konkretnych kobiet, ale ukazują też szerszy kontekst kobiecych codziennych zajęć. Biorąc pod uwagę ilość i jakość kobiecych przekazów, to typowa kobieta „lokalna” lat 1998–2001 interesuje się zwłaszcza gospodarskimi poradami praktycznymi oraz

⁴⁴ Szerzej, E. Jurga, *Dziennikarze wielkopolskiej prasy lokalnej w III RP*, w: *Prasa dawna i współczesna*, pod red. B. Kosmanowej, część piąta, Poznań 2004, s. 95–106.

⁴⁵ Przekonanie, iż cechy fizyczne kobiet, stanowią podstawowe kryterium oceny ich wartości społecznej.

⁴⁶ J. Miluska, *Kobiety w przestrzeni publicznej*, w: *Między historią, politologią a medioznawstwem. Wybór problemów*, pod red. T. Wallasa, Poznań 2010, s. 117. Zdaniem J. Miluskiej, cyt. *Tradycyjny seksizm podkreśla stereotyp kobiet jako osób mających niskie kompetencje, popiera tradycyjne role płciowe oraz odmienne traktowanie kobiet i mężczyzn. Współcześnie seksizm przejawia się zaprzeczeniem istnienia dyskryminacji kobiet, nieprzychylnym nastawieniem do roszczeń kobiet w zakresie ich równouprawnienia oraz negatywną postawą wobec specjalnych przywilejów kobiet. Neoseksizm to akceptacja hierarchicznych relacji między mężczyznami i kobietami, wspierających interesy mężczyzn. Z kolei ambiwalentny seksizm stanowi połączenie seksizmu łagodnego (tradycyjny pogląd na temat cech kobiet) i wrogiego (przekonanie o niższości kobiet w stosunku do mężczyzn).*

⁴⁷ Ibidem, s. 118. Tokenizm wyjaśnia konsekwencje bycia członkiem mniejszościowej grupy społecznej, która się wyróżnia i jest pozbawiona faktycznej władzy.

⁴⁸ *Uwielbiany przez trzylatki*, „Panorama Leszczyńska”, nr 9 (1620), 3.03–9.03.2011, s. 24.

nowinkami z dziedziny mody i kosmetologii. Zatem prasa lokalna pomimo wyjątków, w dużej mierze utrwała stereotypowe myślenie na temat kobiet.

Summary

Women's Issues in Local Press

The analysis of the content of local periodicals makes it possible to indicate two types of women's issues. One presents both historical as well as modern images of women, while the other discusses women's issues in relation to political, economic and social phenomena and events. The author of the paper attempts to answer the question of what women have found interesting and what they want to read about; whether we are dealing with sexism in the local press; whether publications on women's issues are more frequently written by men or women; whether there is a set division of positions and competences available to women in the operation of the local press and whether the fact that editors-in-chief are women influences the quality and quantity of women's topics discussed. The conclusions corroborate the main hypothesis, namely that although there are certain exceptions, the local press largely reinforces a stereotypical approach to women.

